

РЕШЕНИЕ

№ 3133

гр. София, 08.04.2022 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

СОФИЙСКИ РАЙОНЕН СЪД, 157 СЪСТАВ, в публично заседание на двадесет и осми март през две хиляди двадесет и втора година в следния състав:

Председател: **ДАЯНА К. ТОПАЛОВА**

при участието на секретаря **КОЯ Н. КРЪСТЕВА**
като разгледа докладваното от **ДАЯНА К. ТОПАЛОВА** Гражданско дело № 20211110150659 по описа за 2021 година

Предявени са обективно евентуално съединени главни установителни иски с правно основание чл. 26, ал. 1, предл. 1 ЗЗД, вр. чл. 22, вр. чл. 11, ал. 1, т. 20 ЗПК; чл. 26, ал. 1, предл. 1 ЗЗД, вр. чл. 22, вр. чл. 11, ал. 1, т. 9 ЗПК; чл. 26, ал. 1, предл. 1 ЗЗД, вр. чл. 10, ал. 1 ЗПК; чл. 26, ал. 1, предл. 3 ЗЗД и евентуални иски с правно основание чл. 26, ал. 1, предл. 1 ЗЗД.

Ищецът извежда съдебно предявените субективни права при твърденията, че на 04.02.2020 г. сключил с ответника договор за паричен заем, по силата на който получил сумата от 300 лв., при фиксиран годишен лихвен процент в размер на 40,05 % и годишен процент на разходите /ГПР/ в размер на 48,63 %. Твърди, че договорът е нищожен, тъй като не са спазени изискванията на чл. 11, ал. 1, т. 20 ЗПК, доколкото не е посочен размерът на лихвения процент на ден. Отделно от това размерът на лихвата противоречи на добрите нрави, тъй като надвишава трикратния размер на законната мораторна лихва, който е 30,00 % към датата на сключване на договора, а освен това към 40,05 % следвало да се включи и таксата за бързо разглеждане на искането за кредит, която представлявала допълнителна цена на отпуснатия заем, с което този процент значително се надвишавал. В противоречие на чл. 11, ал. 1, т. 9 ЗПК не били ясни и условията, при които се начислява лихвеният процент. Всичко изложено твърди че сочи на нищожност на целия договор, тъй като не би могъл да се сключи без тази клауза. Отделно от това твърди, че уговорката за ГПР била нищожна, като неравнопоставна, тъй като заблуждавала потребителя и не му позволявала да вземе информирано решение, защото при изчисляването на този процент не била включена и таксата за бързо разглеждане на искането за кредит. По този начин кредитополучателят не получавал реална информация за икономическата тежест, която поема. На второ място,

уговорката за ГПР противоречала на чл. 10, ал. 1 ЗПК, защото не била ясна и разбираема – липсвала информация които точно разходи са взети предвид при определяне на този процент. При тези твърдения иска съдът да прогласи нищожност на договора, в евентуалност на клаузите на чл.3.10 от договора и на чл.31 от ОУ. Претендира разноски.

Ответникът оспорва исковете с твърдения, че соченото от ищеца, че клаузата за договорна лихва противоречи на добрите нрави, надвишавайки повече от три пъти размера на законната мораторна лихва, е неотносимо, тъй като касае отменени нормативни актове. Твърди, че към размера на договорната лихва не следвало да се включва таксата за експресно разглеждане на искането за кредит, тъй като то представлявало допълнителна услуга, която обаче не била задължителна за потребителя и договорът можело да се сключи без заплащането ѝ. Дори обаче клаузата за допълнителна услуга да е недействителна, това не пораждало недействителност на целия договор, тъй като тя не е съществен елемент от съдържанието му. Клаузата за договорна лихва не можело да се определи и като неравноправна, тъй като не е уговорена индивидуално и същевременно е ясна и разбираема – бил определен фиксиран лихвен процент в размер на 40,05%, който не подлежал на промяна. Поради тази причина не следвало да се посочва и методика за изчисляване на този процент. Уговорката за ГПР била законосъобразна и основателно не съдържала размера на таксата за експресно обслужване, тъй като ползването на такава услуга не било задължително условие за сключването на договора за кредит. Единственият разход, който участвал в ГПР, бил уговореният годишен лихвен процент. Клаузата за ГПР не поставяла потребителя в неравноправно положение, тъй като този процент бил ясно и точно определен на база компонентите, заложили в Приложение № 1 от ЗПК и съобразно изискванията на чл. 19, ал. 2 ЗПК. Средният потребител, който е разумен, наблюдателен, сравнително добре информиран и предпазлив не би изпаднал в заблуждение и би взел информирано решение при сключването на договора. Страните нямали възможност да уговорят начин на определяне на ГПР и в този смисъл не бил нарушен чл. 11, ал. 1, т. 10 ЗПК. Не били нарушени и изискванията на чл. 11, ал. 1, т. 20, тъй като посочването на лихвен процент на ден било приложимо само за договорите с променлив лихвен процент, а за правото на отказ от договора потребителят бил запознат с приемането на общите условия. При тези твърдения иска съдът да отхвърли предявените искове и присъди направените по делото разноски.

Съдът, като прецени събраните по делото доказателства по свое убеждение и съобразно чл. 235 ГПК, във връзка с наведените в исковата молба доводи и възраженията на ответника, намира от фактическа и правна страна следното:

Първото основание за нищожност на договора ищецът извежда при твърдения, че годишният процент на разходите надхвърля определения с разпоредбата на чл.19, ал.4 ЗПК максимален размер от пет пъти размера на законната лихва по просрочени задължения в левове и във валута.

По делото е установен като безспорен фактът, че между страните е сключен договор за паричен заем № 395237/04.02.2020 г., по силата на който ищецът получил сумата от 300

лв., при фиксиран годишен лихвен процент в размер на 40, 05 % и годишен процент на разходите /ГПР/ в размер на 48, 63 %, част от допълнителното съдържание на който договор са Общи условия и клаузата на чл.3.10, съгласно която кредитополучателят дължи такса за експресно разглеждане в размер 160.98 лв.

Изискването на закона за посочване на годишния процент на разходите има за цел да защити правата на потребителите на услугата като гарантира информирането им за максималната цена, която те биха заплатили за услугата, за периода на погасяване на кредита. Тази цена включва всички оправдани разходи за кредитодателя, които той, като професионалист в тази област, следва да предвиди към момента на сключване на договора, примерно изброени в чл.19, ал.1 от ЗПК (лихви, други преки или косвени разходи, комисиони, възнаграждения от всякакъв вид, в т.ч. тези, дължими на посредниците за сключване на договора). Възнаграждението за кредитодателя (възнаградителна лихва) за ползвания от страна на потребителя паричен ресурс е само един от компонентите на ГПР, а останалите, както беше посочено, са онези предвидими и оправдани разходи за кредитодателя за предоставяне на услугата.

За да изпълни задължението си за информиране на потребителя кредитодателят е достатъчно да посочи в договора ГПР в проценти и общата дължима по договора сума - сборът от общия размер на кредита и общите разходи по кредита за потребителя (§ 1, т.2 от ДР на ЗПК), без да е необходимо да бъдат сочени конкретните компоненти. Това посочване е достатъчно, за да гарантира информираността на потребителя за това колко ще заплати за услугата през срока на действие на договора, и възможността да извърши преценка на цената. В случай, че кредитодателят прикрива разходи, които ако бъдат включени в годишния процент на разходите, той би надхвърлил императивно уредения минимум, тези разходи са недължими по аргумент от чл.19, ал.6 ЗПК. Следователно, договор за потребителски кредит, при който действителните общи разходи надхвърлят максималния размер по чл.19, ал.4 ЗПК, не е недействителен, а недължими са онези разходи, които са над обявения и уговорен процент.

В процесния договор, както беше посочено по – горе е уговорен 48,63 % ГПР, който е съответен на изискването на чл.19, ал.4 ЗПК.

Предвид изложеното, както и доколкото таксата, уговорена с клаузата на чл.3.10 не е включена в ГПР, а уговореният и посочен в договора ГПР е в рамките на императивния максимум и съдържа единствено възнаградителна лихва, договорът не е нищожен на това основание. Относно действителността на клаузата на чл.3.10 съдът ще се произнесе, в случай на събдяване на вътрешно процесуалното условие, при което е предявен искът за установяване на недействителността ѝ.

Следващото основание за нищожност на договора е изведено при твърдения, че уговорената в договора възнаградителна лихва е нищожна поради противоречие с добрите нрави, което има за последица нищожност на целия договор и се дължи само чистата му стойност.

Възнаградителната лихва е цената на паричния ресурс за времето, през което се ползва от кредитодателя. В договора е уговорена в размер на 40.05 % годишно. Свободата на договаряне на размера на тази лихва е ограничена от добрите нрави, разбирани като правила, целящи равнопоставеност и добросъвестно упражняване на правата. В конкретика преценката за зачитането на тези правила следва да бъде направена при съобразяване на естеството и размера на главницата, за ползването на която е уговорена лихвата, дали е обезпечена с други правни способи – поръчителство, залог, ипотека и др., съотношението между размера на уговорената лихва и възможността на кредитора да обеднее от предоставянето в заем на пари или други вещи, изразени чрез ръста на нарастване на цените на основните материални ценности /златото и недвижимите имоти/ през конкретния период от време, курсът на основния лихвен процент на БНБ, тримесечният либор за съответния вид валута и др.

В съдебната практика е прието, че противно на добрите нрави е да се уговаря възнаградителна лихва, надвишаваща трикратния размер на законната лихва, при необезпечен заем и надвишаваща двукратния размер на законната лихва по обезпечен с ипотека или по друг начин заем (в този смисъл Решение № 378 от 18.05.2006 г. на ВКС по гр. д. № 315/2005 г., II г. о., Определение № 901 от 10.07.2015 г. на ВКС по гр. д. № 6295/2014 г., IV г. о., ГК). След справка в електронната страница на БНБ по делото се установи, че към датата на сключване на процесния договор за потребителски кредит основният лихвен процент е 0.00 %, поради което размерът на законната лихва е бил 10. 00 пункта.

Уговореният в договора годишен лихвен процент от 40.05 % при срок на договора от около 1 месец не надхвърля трикратния размер на законната лихва предвид срока за погасяване на кредита. Видно от уговорения в договора погасителен план върху главницата от 300 лв. начислената лихва за месечния период на погасяване е в размер на 11.27 лв. (15.02 лв. - 3.75 – $\frac{1}{2}$ от отстъпката, тъй като е за две задължения – главница и такса, след направена отстъпка по кредита, който размер е малко под три пъти законната лихва за периода на погасяване на кредита, за който е изчислена лихвата при съобразяване на разликата между пункт и процент и докълото в случая ОЛП е 0.00 %. Този размер на лихвата съдът намира, че не противоречи на добрите нрави, предвид срока на договора и това, че се касае за необезпечен кредит.

Предвид изложеното договорът за кредит не е нищожен на сочените от ищеца основания и главният иск следва да бъде отхвърлен като неоснователен.

Предвид събдването на вътрешно процесуалното условие, при което е предявен следва да бъде разгледан евентуалният иск за нищожност на клаузите на чл.3.10 от договора и на чл.31 от ОУ.

Съгласно чл.10а, ал.1 и ал.2 ЗПК кредиторът може да събира от потребителя такси и комисионни за допълнителни услуги, свързани с договора за потребителски кредит, но не и такива за действия, свързани с усвояване и управление на кредита.

Кредитодателят е длъжен, в приложение на чл.16, ал.1 от ЗПК, да извърши оценката на риска, която оценка предхожда сключването на договора и е свързана с кредитоспособността на потребителя въз основа на достатъчно информация, включително и такава представена от потребителя.

Тази дейност на небанковата институция по разглеждане на документите и оценяване на платежоспособността е вътрешно присъща на дейността ѝ, свързана е с кредитния риск, в тази връзка и задължителна. Независимо от волята на другата договаряща страна, предоставящия кредит, следва да извърши горната преценка, за да вземе обосновано решение за риска, който поема при предоставяне на кредита, поради което не представлява предоставяне на услуга на другата страна, а изпълнение на задължение по закон. Такса или комисионна се дължи за предоставена конкретна услуга, а оценката на риска, както беше посочено, е задължение на кредитодателя.

Оценката на риска, касае решението за предоставяне на сумата, поради което тази дейност е същинска за дейността на дружеството и предхожда сключване на договора, а следователно и няма как да попадне в нито една от хипотезите на чл.10а, ал.2 ЗПК, които касаят сключен договор, включително и тази по усвояването, тъй като самото граматическо тълкуване на думата „усвояване“, предполага съгласие за сключване на договора и отпускане на кредита, тъй като усвояването е фактическото разположение на сумата след като предоставена на заемателя, което предполага преди това да е взето решение за предоставянето ѝ.

Предвид изложеното, посочената разпоредба е ирелевантна към преценката за действителност на процесната клауза. Тази преценка е пряко свързана с характера на дейността, за която се иска плащане на таксата. Както беше посочено оценката на платежоспособността на лицето, търсещо заем, е част от същинската дейност по предоставяне на кредит, а не услуга, поради което всички законови правила, във връзка със събирането на такси и комисионни по кредита, са неотносими.

Несъмнено обаче, във връзка с тази дейност по оценка, кредитодателят извършва определени разходи, поради което следва да се разгледа въпросът дали тези разходи за осъществяване на дейността на небанковата финансова институция, или част от тях, могат да бъдат възложени в тежест на заемателя. Релевантна към отговора е легалната дефиниция на „Общ разход по кредита“, дадена в § 1, т.1 от ДР на ЗПК.

Съгласно тази дефиниция "Общ разход по кредита за потребителя" са всички разходи по кредита, включително лихви, комисиони, такси, възнаграждение за кредитни посредници и всички други видове разходи, пряко свързани с договора за потребителски кредит, които са известни на кредитора и които потребителят трябва да заплати, включително разходите за допълнителни услуги, свързани с договора за кредит, и по-специално застрахователните премии в случаите, когато сключването на договора за услуга е задължително условие за получаване на кредита, или в случаите, когато предоставянето на кредита е в резултат на прилагането на търговски клаузи и условия. Общият разход по кредита за потребителя не включва нотариалните такси.

От тълкуването на тази дефиниция и уточнението, направено в чл.19, ал.1 от ЗПК, че възнаграждение на посредник се дължи за сключен договор, може да се направи извод, че всички разходи, които законът допуска да се възлагат в тежест на длъжника, са свързани и са зависими от сключен договор за заем и са направени във връзка със сключването му. Разходът за оценка не зависи от това дали договорът ще бъде сключен или не. Този разход би се извършил и в случай, че такъв договор не бъде сключен, например по причина на лоша кредитна история. Следователно, този разход, доколкото се извършва за упражняване на самата дейност на небанковата кредитна институция и е независим от сключване на договор, е за сметка на тази институция, поради което е изключен от обхвата на дефиницията за разход по кредита и не може да бъде възлагана в тежест на потребителя дори и когато институцията се е съгласила да упражни задължението си за оценка по – бързо за конкретния потребител (експресно).

Предвид горното ирелевантно е приложението на чл.19, ал.4 от ЗПК, във връзка с императивно установения максимален размер на разходите, както беше посочено по - горе.

Неотносими за и разсъжденията за противоречие с добрите нрави поради нееквивалентност на престациите, тъй като на задължението за плащане на сумата по клаузата на чл.5.1 не кореспондира насрещна престация, която да има удовлетворяващо някакъв кредиторов интерес значение.

Неравноправност, по смисъла на чл.143 ЗЗП, е налице, когато въпреки изискването за добросъвестност клаузата създава в ущърб на потребителя значителна неравнопоставеност между правата и задълженията, произтичащи от договора. / чл.143 ЗЗП/. Такива са случаите, когато доставчикът на финансова услуга, при определени обстоятелства, прехвърля значително произтичащите от договора задължения за носене на финансовия риск в ущърб на потребителя и това противоречи на изискването за добросъвестност. / чл.143 ЗЗП /. Клаузата е неравноправна, когато създава в ущърб на потребителя значителна неравнопоставеност между правата и задълженията, произтичащи от договора / чл.143 ЗЗП/. От това тълкуване може да се направи извод, че неравноправността е налице, когато засяга равнопоставеността вътре в правоотношението, като се прехвърля финансовият риск от сключения договор, каквато например би била уговорката потребителят да поеме риска от неправилна оценка на кредитното му досие. Тази неравноправност обаче няма отношение към прехвърляне на разходите по упражняване на същинската дейност на институцията към потребителя, тъй като, както беше посочено, извършването на тези разходи, няма общо с изпълнение на договорни задължения или упражняване на права по договор.

Създаването на задължение за потребителя да плати разходите по упражняване на същинската дейност на институцията, какъвто е разходът за оценка на платежоспособността му, респективно разглеждане на документите му в тази връзка дори и бързо, няма своето основание нито в закона, нито в договора, поради което една такава уговорка е нищожна, поради липса на основание за сключването ѝ.

При договарянето на клаузата на чл.3.10 от договора, вр. чл.31, ал.1 и ал.5 от ОУ е

нарушена синалагмата на връзката, тъй като срещу задължението да плати такса, в размер на повече от 50 %, от заетата сума потребителят не получава услуга, а в закона няма основание, както беше посочено, от което да произтича задължението му да плати такъв разход.

Липсата на основание е правна квалификация, която е изведена от наведените в исковата молба твърдения и е правомощие на съда, а не задължение на ищеца, поради което, макар и да не е докладвана такава квалификация, клаузите на чл.3.10 от договора и чл.31, ал.1 и ал.5 от ОУ следва да бъдат прогласени за нищожни като сключена при липса на основание, а останалите искове за нищожност следва да бъдат отхвърлени, както и евентуалният иск за нищожност на клаузите на чл.31, ал.2, ал.3 и ал.4, тъй като с тези клаузи не е уговорено задължение за плащане на обсъдената такса за разглеждане, а процедурата за това.

Предвид изложеното евентуалният иск е основателен и следва да бъде уважен.

-

Относно разноските в производството:

Правилото на чл.2, ал.5 от НМПАВ е неприложимо при евентуално съединени искове, каквато е настоящата хипотеза, а само при кумулативно съединени такива. При евентуално съединени искове адвокатското възнаграждение е едно (в този смисъл определение № 70 от 05.02.2018 г. на ВКС по ч.т.д. № 257/2018 г. на ТК). На основание чл.38, ал.1, т. 2 от ЗАдв. на адвокат Д.Ф. следва да се присъди възнаграждение за процесуално представителство в размер на 300 лв. за уважения евентуален иск, доколкото същият е уважен, а както беше посочено възнаграждението е едно за защита на едно благо, която защита е постигната с уважаване на евентуалния иск.

Казаното важи и за останалите разноски, които също се определят от изхода по евентуалния иск (в този смисъл определение № 477 от 04.11.2016 г. на ВКС по ч.т.д. № 1218/2016 г. на ТК, поради което ответникът следва да заплати направените от ищеца разноски за държавна такса в размер на 50 лв. и за възнаграждение на вещо лице в размер на 175 лв.

Ответникът няма право на разноски.

При тези мотиви Софийски районен съд

РЕШИ:

ПРИЗНАВА ЗА УСТАНОВЕНО по предявения от **Р. М. Р.**, ЕГН: ***** и адрес – гр.София, ***** срещу „*****“ **ООД**, ЕИК *** и седалище и адрес на управление: гр.София, *****, евентуален иск с **правно основание чл. 26, ал.1, предл.3 от ЗЗД**, че клаузата на чл. 3.10 от договор за паричен заем № 395237/04.02.2020 г. и клаузата на чл.31, ал.1 и чл.31, ал.5 от Общите условия към договора са **нищожни** като сключени при липса на основание.

ОТХВЪРЛЯ предявените от **Р. М. Р.**, ЕГН: ***** и адрес – гр.София, ***** срещу „*****“ **ООД**, ЕИК *** и седалище и адрес на управление: гр.София, ***** главни установителни иски с **правно основание чл. 26, ал. 1, предл. 1 ЗЗД, вр. чл. 22, вр. чл. 11, ал. 1, т. 20 ЗПК; чл. 26, ал. 1, предл. 1 ЗЗД, вр. чл. 22, вр. чл. 11, ал. 1, т. 9 ЗПК ; чл. 26, ал. 1, предл. 1 ЗЗД, вр. чл. 10, ал. 1 ЗПК; чл. 26, ал. 1, предл. 3 ЗЗД** за прогласяване нищожност на договор за паричен заем № 395237/04.02.2020 г., и евентуални иски с **правно основание чл.26, ал.1, предл.1 ЗЗД** за прогласяване нищожност на клаузите на чл.31, ал.2; чл.31, ал.3 и чл.31, ал.4 от ОУ .

ОСЪЖДА „*****“ **ООД**, ЕИК *** и седалище и адрес на управление: гр.София, ***** да заплати на **Р. М. Р.**, ЕГН: ***** и адрес – гр.София, ***** на основание чл.78, ал.1 ГПК сумата **225 лв.** – възнаграждение за вещо лице и държавна такса.

ОСЪЖДА „*****“ **ООД**, ЕИК *** и седалище и адрес на управление: гр.София, ***** да заплати на адвокат **Д.Л. Ф.**, Л № *****, с адрес – гр.София, ул. “Петър Парчевич“ № 1, вх.Б, ет.5, ап.14 на основание чл.38, ал.1, т.2 от ЗАдв. сумата **300 лв.** – възнаграждение за процесуално представителство на ищеца.

Решението подлежи на обжалване пред Софийски градски съд в 2-седмичен срок от връчването му на страните.

Съдия при Софийски районен съд: _____